

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍ XALÍQ BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI

RESPUBLIKALÍQ OQÍW-METODIKILÍQ ORAYÍ

**ÁDEBIYAT PÁNI OQÍW BAĞDARLAMASÍ
(5-9, 11-KLASS)**

NÓKIS-2018

Qaraqalpaq ádebiyatıpánin oqıtıwdıń maqset hám wazıypaları

Ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner bilimlendiriw mákemelerinde qaraqalpaq ádebiyatı pánin oqıtıwdıń tiykarǵı maqseti:

milliy hám dúnya ádebiyatınıń ájayıp úlgilerin oqıtıw arqalı oqıwshılardıń ruwxıy, ádepi-irkamlılıq dúnyası ádebiy-estetikalıq kóz qarasın qalıplestiriw hám de olarda erkin pikirlew, obrazlı sanaǵa baylanıslı bilim, kónlikpe, uqıplılıqlardı payda etiw hám rawajlandırıw;

oqıwshılardı kórkem ádebiyatqa qızıqtırıw, shıǵarmalardı úyretiw barısında álem hám insan tábiyatı, milliy hám de ulıwma insanıyılıq qádiriyatlar, sonday-aq, kitap oqıw mádeniyatın qalıplestiriw arqalı oqıwshılardıń ruwxıy dúnyasın, dúnya kóz qarasın bekkemlep barıwdan ibarat.

Ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner bilimlendiriw mákemelerinde qaraqalpaq ádebiyatı pánin oqıtıwdıń tiykarǵı wazıypası:

Oqıwshılardıń awızeki sóylewi ádebiy til ólshemleri tiykarında qalıplesiwi hám rawajlanıwın támiyinlew, sóylew kompetenciyasın ósiriw;

jazba sóylewde joqarı sawatlılıq, ádebiy til ólshemlerine ámel etiw, stillik ráń-báreńlikten paydalana alıw, kónlikpe hám uqıplılıqların rawajlandırıw hám de qaraqalpaq ádebiyatı pániniń mazmunınan kelip shıqqan halda oqıwshılarda tayanısh kompetenciyaların qalıplestiriwdan ibarat.

Qaraqalpaq ádebiyatı páni boyınsha ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner bilimlendiriw mákemeleri pitkeriwshilerine qoyılatuǵın qánigelik talapları

1. Ádebiy- sóylew kompetenciyalar (*Tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan etiw, oqıw, pikirdi jazba bayan etiw*).

A1

qısqqa tekst tiykarında jaratılǵan audiotekst, videokórinislerdi tıńlap túsine aladı; ertek, jumbaq, naqıl-maqal, jańıltıpaş, ańız, gúrriń, tımsal, xalıq qosıqları, qosıqların oqıp túsinedi hám mazmunın qayta sóylep bere aladı;

jazba hám baspa háriplerdi, olar bayanlaytuǵın seslerdi durıs aytıladı;

tekstti gáptiń dawıs tolqınına ámel qılǵan halda, anıq oqıy aladı;

bir minutta 50 — 55 sózdi oqıy aladı;

monolog hám dialog túrinde óz pikirini anıq bayanlay aladı;

úyrenilgen temalar dógeresinde 5-6 gápten ibarat kishi dóretiwshilik penen tekst jaza aladı;

mektep kútapxanasınan paydalana aladı;

kishi kólemdegi 8 — 10 qosıqtı yadnan aytıp bera aladı.

A1+

bir minutta 55 — 60 sózdi oqıy aladı;

shıǵarma qaharmanları, tábiyat kórinisleri haqqında 7-8 gápten ibarat kishi dóretiwshilik penen tekst jaza aladı;

kishi kólemdegi 10 — 12 qosıqtı yadnan aytıp bera aladı.

A2

kórkem shıǵarmalar tiykarında jaratılǵan audiotekst, videokórinislerdi tıńlap túsinedi, tiyisli múnásibet bildire aladı;

prozalıq, lirikalıq, dramalıq shıǵarma úlgilerin kórkemlep oqıydi hám mazmun-áhmietetin túsine aladı;

kórkem shıǵarma syujetin qayta aytıp bera aladı;

túrli janr hám kólemdegi 8 — 10 qosıq teksti yamasa onnan úzindini yadnan kórkemlep ayta

aladı;

ádebiy, ádebiy-dóretiwshilik penen hám erkin temalardaǵı shıǵarmalarǵa tán ózgesheliklerdi biledi hám usı baǵdardaǵı shıǵarma (5 — 7 bet) jaza aladı;

ádebiy til ólshemleriga ámel qılǵan halda túrli temalardaǵı tásirler, referat hám dóretiwshilik penen tekst jaza aladı, unda xalıq naqıl-maqalları, danalıq sóz, kórkem, publicistikalıq shıǵarmalardan orınlı paydalana aladı;

mektep kitapxanasınan erkin paydalana aladı, túrli janrdaǵı ádebiyatlardı tańlap oqıydı, ondaǵı waqıya-hádiyseler, obrazlar sistemasına múnásibet bildire aladı.

A2+

Túrli janrdagi tekstlardi obrazǵa kirip kórkemlep oqıy aladı;

túrli janr hám kólemdegi 10 — 12 ta qosıq teksti yamasa onnan úzindini yadtan kórkemlep ayta aladı;

kórkem shıǵarma tiykarında jaratılǵan kishi sahna kórinislerinde qaharmanlar rolin atqara aladı.

V1

Kórkem dóretiwshilik úlgileri (prozalıq, lirikalıq, dramalıq shıǵarma)n kórkemlep oqıy aladı, olardıń sociallıq hám de kórkem-estetikalıq mazmun-áhmiyetin túsinedi, ańlaydı hám sezine aladı;

kórkem shıǵarma syujetinde sáwlelengen sóylew tiplerin, kórinis, pikirlerdi ózgelerge túsindirip bere aladı, sáwlelengen waqıya-hádiyseler, obrazlar sistemasına múnásibet bildire aladı;

shaxs sıpatında ádebiy til ólshemleriga ámel qılǵan halda durıs hám túsiniqli ayta aladı, óz pikirin basqalarǵa jetkere aladı;

xalıq naqıl-maqalları, aforizmlerden awızeki sóylewde orınlı paydalana aladı;

túrli janr hám kólemdegi 12 — 14 ta qosıq teksti yamasa onnan úzindini yadtan kórkemlep ayta aladı.

V1+

qaraqalpaq klassik ádebiyatı úlgileriniń janr ózgesheliklerin ajrata aladı;

muzıka hám reń-kórinis shıǵarmaları túpkirinde kórkem gózzallıqtı sezinedi hám olardı sóz benen bayanlay aladı;

qaraqalpaq ádebiyatınan anıq dáwir, janr haqqında keń túsiniq, tásirlerin túsindire aladı;

túrli janr hám kólemdegi 14 — 18 ta qosıq teksti yamasa onnan úzindini yadtan kórkemlep ayta aladı.

2. Kórkem shıǵarmanı analizlew kompetenciyası

A1

teksttegi sóz hám gáplerdiń mánislerin túsine aladı;

shıǵarma mazmunınan tásirleme aladı;

xalıq awızeki dóretpeleri úlgilerin (ertek, jumbaq, naqıl-maqal, tımsal, jańıltıqsh) ajrata aladı;

úyrenilgen shıǵarmalardıń atı, avtorı, mazmunı hám qaharmanların ajrata aladı;

shıǵarma qaharmanlarına múnásibet bildire aladı;

oqılǵan shıǵarmanıń mazmunına baylanıslı soraw hám tapsırmalarǵa juwap bere aladı.

A1+

erkin oqıw ushın usınıs etilgen shıǵarmalarda suwretlengen waqıya-hádiyseler mazmunın túsiniq, qayta aytıp bere aladı, shıǵarma qaharmanlarına múnásibet bildire aladı.

A2

xalıq awızeki dóretpesi, klassik, zamonagóy hám jáhán qaraqalpaq ádebiyatı úlgilerin (prozalıq, lirikalıq, dramalıq shıǵarma yamasa olardan alınǵan úzindini) ajratadı hám analizley aladı;

kórkem kórinis quralların ajırata aladı, olardı berilgen tekstten tawıp, analizden paydalana aladı; shıǵarmada suwretlengen insanlıq sezim-tuyǵılar haqqında pikir júrgize aladı; kórkem shıǵarmada sáwlelengen waqıyalıqtı estetikalıq analizley aladı; shıǵarma qaharmanları xarakterine tán bolǵan páziyetler hám qábiletlerge múnásibet bildiredi, bahalay aladı, olardı házirgi kun menen salıstırıp juwmaq shıǵara aladı; xalıq awızeki dóretpesi, klassik, zamonagóy hám dúnya ádebiyatına baylanıslı shıǵarma hám onıń qaharmanlarına jazba hám de awızeki sıpatlama bera aladı; muzıka hám reń-kórinis shıǵarmaları túpkirinde kórkem gózzalıqtı sezinedi hám olardı sóz benen bayanlay aladı;

A2+

shıǵarmanıń kórkem ideyalıq ózgeshelikleri hám jazıwshı sheberligin bahalay aladı; ádebiy janr imkaniyatlarınan kelip shıǵatuǵın kórkem-estetikalıq hádiyselerge erkin hám dóretywshilik penen múnásibet bildire aladı.

shıǵarmalarǵa annotaciya, usınısnama hám de kishi xabar, úzindiler jaza aladı.

B1

kórkem dóretywshilik úlgilerin (prozalıq, lirikalıq, dramalıq shıǵarma) kórkemlep oqıydı, sociallıq hám de kórkem-estetikalıq mazmun - áhmiyetin túsinedi, ańlaydı hám sezine aladı;

kórkem shıǵarma syujetinde sáwlelengen sóylew tiplerin, kórinis, pikirlerdi ózgelerge túsindirip beredi, suwretlengen waqıya-hádiyseler, obrazlar sistemasına múnásibet bildire aladı;

shaxs sıpatında ádebiy til ólshemleriga ámel qılǵan halda durıs hám túsiniikli túrde aytadı, óz pikirin basqalarǵa jetkere aladı;

xalıq naqıl-maqalları, aforizmlerden awızeki sóylewde orınlı paydalanadı;

qosıq teksti yamasa onnan úzindini kórkemlep yadnan ayta aladı.

V1+

qaraqalpaq klassik ádebiyatı úlgilerin kórkemlep oqıydı, lirikalıq sanaat túrleri, janr ózgesheliklerin ajırata aladı;

muzıka hám reń-kórinis shıǵarmaları túpkirinde kórkem gózzalıqtı sezinedi hám olardı sóz benen bayanlay aladı;

qaraqalpaq ádebiyatı hám onıń anıq dáwiri, janrı haqqında keń túsiniikli, sezimlerin túsindire aladı;

shıǵarmalarǵa annotaciya, usınısnama hám de kishi xabar, kórinisler jaza aladı.

5-KLASS (102 saat, háftesine 3 saat) (A2+: 136 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayansh kompetensiya elementleri:

Xabarlar menen islew kompetensiyasi:

A2

kitapxanalardan qızıqlı ádebiy kitaplardı tawa alıw, olardan paydalanıw.

A2+

Mediaxabarlardan hám kitapxanalardan kerekli maǵlıwmatlardı izlep tawa alıw, olardan paydalanıw.

Ózin-ózi rawajlandırıw kompetensiyasi:

A2

Turaqlı túrde mustaqıl oqıp úyreniw, ózin-ózi rawajlandırıw.

A2+

Ádebiy shıǵarmalarda súwretlengen milliy qadriyatları túsiniw.

Socialliq belsendi puqaralıq kompetensiyasi:

A2

shańaraq, mektep, máhállede bolıp atırǵan hádiyselerde belsene qatnasıw.

A2+

mektepte hám mektepden tis ádebiy baǵdardaǵı kórik -tańlawlar, jarıslarda belsene qatnasıw, átiraptaǵı insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw.

Milliy hám ulıwmamádeniy kompetensiya:

A2

Watandı súyiw, qatar-qurbıları hám basqa insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw.

A2+

ulıwmainsaniy hám milliy qádrیاتlardı húrmetlew.

Matematik sawadxanlıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyasi:

A2

Kúndelikli turmısta hár túrli sızımalardı oqıy alıw.

A2+

hár kúni orınlanıwı tiyis jumıslardıń ápiwayı rejesin dúze alıw.

Kirisiw. Ádebiyat - sóz sanaatı Ádebiyat haqqında ulıwma túsiniq. Kórkem ádebiyattıń túrleri. Gárezsizlik sabaǵı X. Saparovtıń “Hesh kimgе bermeymiz Ózbekistandı” qosıǵı (1 saat).

Ádebiyattıń sóz sanaatı ekenligi. Onıń estetik, tarbiyalıq, ilimiy áhmiyeti. Ódebiy sóz qúdireti. Sózdiń kórkemligi. Sóz arqalı insannıń ruwhiy álemi, sezimleri hám tabiyat hádiyseleriniń súwretleniwi. Ádebiyat hám manawiyat, ádebiyat hám tárbiya. Kórkem ádebiyattıń túrleri. Klassik hám házirgi dáwir ádebiyatınıń shayır,jazıwshıları, folklor shıǵarmaları misalında ádebiyattıń sóz sanaatı ekenligi.(1 saat)

Qaraqalpaq xalıq awızeki dóretpesi Xalıq awızeki dóretpeleri haqqında túsiniq. Balalar qosıqları hám olardıń túrleri. (1 saat).

Jumbaqlar. Jumbaqlardıń dúzilisi. (1 saat). Jumbaqlar-xalıq awızeki dóretpeleriniń ózine tán ózgesheligine iye janr ekenligi. Jumbaqlarda insan hám onı qorshap turǵan ortalıqtıń uqsas tárepleri, salıstırıwları,soraw tárizinde berilgenligi. Olardıń formalıq dúzilisi. Jumbaqlardıń soraw hám juwap bólimleri menen birgelikte bir pútin mánini quraǵanlıǵı.

Jańılpashlar Jańılpashlardıń úlgilerinen (1 saat).

Naqıl-maqallar. Doslıq, miynet, watan haqqında. (1 saat).

Naqıl-maqallar xalıq awızeki ádebiyatınıń úlgisi sıpatında. Naqıllardıń ózine tán formalıq ózgesheligi, olarǵa tán qısqalıq, tásirsheńlik, sıyaqlı ózgeshelikleri haqqında maǵlıwmat .Insan tárbiyasında tutqan ornı.Naqıllardıń mánileri.

Ertekler-jaqsılıqqa jeteleydi. Ertekler haqqında túsiniq «Sheshen bala» (2 saat)

«Túlki,tasqaba hám taskene» (1 saat).

«Tıyın» (1 saat).

“Miynet penen tabılǵan aqsha” (1 saat).

Ráwiyatlar. Tumaris (1 saat)

«Shıraq» (1 saat).

Sheshenlik óneri «Jiyrenshe sheshen» (1 saat).

Kúldirgi sózler. Ómirbek laqqı. (1 saat).

20-tema. Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat.(Awızeki hám Jazba ádebiyat) (1 saat).

Jazba ádebiyatıtaǵı ertekler.M.Dáribaevtıń «Altın júzik» ertegi. (1 saat).

T.Jumamuratov. «Kiyiktiń eki ılaǵı» (1 saat).

J. Óteniyazov “ Eki maqtanshaq” ertegi (1 saat).

Oqıwshılarda qalıplesetuǵın pánge tiykarlanǵan kompetensiya elementleri:

Kórkem -sóylew kompetensiyalar (tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan qılıw,oqıw, pikirdi jazba bayan etiw).

A2

Ertek hám shıǵarmalar tiykarında islengen video kórinisler hám filmlardı kórip,tıńlap túsine aladı;

naqıl, jumbaq,ertek úlgilerin oqıy aladı;

olardıń mazmunın túsindire aladı;

erteklerdiń syujetin qayta sóylep bere aladı.

A2+

Kórkem tásirli oqıwda tuwrı dem alıw, pauzanıń áhmiyetin túsine aladı.

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmanıń mazmunın túsindire aladı

Kórkem shıǵarmanı analizlew kompetensiyasi

A2

Terst hám erteklerde súwretlengen waqıya-hádiyselerdi muǵallım járdeminde túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarına tán bolǵan páziyetlerdi túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarınıń kemshiliklerin tekstke súyengen jaǵdawda túsindire aladı.

A2+

Úyrengen shıǵarma qaharmanlarına tán jaqsı-jaman sıpatlamalardı aytıp bere aladı.

Dúnya adabiyatı úlgilerinen

A.S.Pushkin «Altın balıq haqqında ertek» Ómiri hám dóretpeleri haqqında maǵluwmat. «Altın balıq haqqında ertek» erteginin’ xalıq ertegine uqsaslıǵı. (2 saat).

Tuwılǵan jerdin’ tábiyatı

Seyfulǵabit Májitovtıń ómiri hám dóretpeleri.«Tórt máwsim» qosıǵı (1 saat).

B.Qayıpnazarov «Gúz keldi», Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Gúz keldi» qosıǵı. Qosıqta gúz máwsiminin’ ayırmashılıǵı. (1 saat). (Qosımsha B.Qayıpnazarov «Tegin nan» poemasınıń mazmunı, tarbiyalıq áhmiyeti (1 saat))

B.Ismaylov «Awılım haqqında qosıq» Qosıqta tuwılǵan awılǵa bolǵan suyiwshilik sezimlerin’ beriliwi Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat. Peyjaz haqında túsiniw. (2 saat).

Xalqımızdıń ótkendegi turmısınan úlgiler.

Jiyen Amanlıq ulı Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Ilagım» qosıǵı Qosıqtın’ mazmunın oqıp, ılaq bagıwshı jetim balanıń ayanıshlı táǵdiri, ılaqlarına qasqır shawıp, gapılda qalǵan balanıń kórgen azap-aqıretleri haqqında aytıp berin. Qosıqta ómir shinlıǵınıń ayqın beriliwi. (2 saat).

Kúnxoja Ibrayım ulı «Oraqshılar» qosıǵı. Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. (2 saat).

Ajiniyaz Qosıbay ulı. Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Bardı», «Jaqsı» Shayırınqaraqalpaq xalqın, óz elinin’ batırların, gózzal tábiyatın kórkem sóz arqalı maqtanış etip jırlawı. (2 saat).

Berdaq shayı «Muwsa baqsı», «Maǵan kerek» Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat Qosıq qurılısı haqqında túsiniw. (2 saat)

Oqıwshılarda qalıplesetuǵın pánge tiykarlanǵan kompetensiya elementleri:

Kórkem -sóylew kompetensiyalar (tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan qılıw, oqıw, pikirdi jazba bayan etiw).

A2

Shıǵarmalar tiykarında islengen video kórinisler hám filmlardı kórip, tıńlap túsine aladı; olardıń mazmunın túsindire aladı;

Shıǵarmanıń syujetin qayta sóylep bere aladı.

Olarǵa tiykarlanıp kishi kólemlı bayan jaza aladı.

A2+

mektep kitapxanalarından qızıqlı ádebiy kitaplardı tawa alıw, olardan paydalanıw.

Kórkem tásirli oqıwda tuwrı dem alıw, pauzanıń áhmiyetin túsine aladı.

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmanıń mazmunın túsindire aladı

Kórkem shıǵarmana analiz qılıw kompetensiyası

A2

xalıq awızeki dóretpeleri, klassik, jáhán ádebiyatı dúrdanaların bir-birinen ajırata alıw.

Á. Shamuratovtıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat «Meniń jolbarıs penen jolıǵısıwlarım» gúrrińi. (2 saat)

T. Qayıpbergenovtıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat «Múǵallımge raxmet» povestinen úzindi. (2 saat)

I. Yusupovtıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Jaqsı adamlar», «Qaraqalpaqtı kóp maqtama kózimshe», qosıqları. (2 saat)

N. Japaqov. «Miyetim» qosıǵı (1 saat)

X. Seytov «Aral tariyxınan» (1 saat).

J. Dilmuratov. ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Kimdiki durıs?» qosıǵı (1 saat)

Adebiyat teoriyasınan maǵluwmat. Ádebiy qaharman haqqında túsiniq (1 saat)

T. Seytjanov «Ana haqqında ápsana» (ańız) (2 saat)

A. Bekimbetov «Ómir jolında» (2 saat)

Dialog hám monolog haqqında (1 saat).

S. Abbazov «Milicioner keldi biziń kóshege» (1 saat)

. Saparovtıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Nawrızlıq góje» qosıǵı (1 saat)

G. Esemuratovanıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Jiyren» povestinen úzindi. (2 saat)

A. Dabilovtıń ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Jaz máwsimi» qosıǵı (1 saat)

D. Aytmuratov Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat. «Asqabaq hám sekerpara» tımsalıń mazmunı. (1 saat).

Adebiyat teoriyasınan maǵluwmat Tımsal haqqında dáslepki túsiniq. Allegoriya haqqında qısqasha túsiniq. (1 saat).

Oqıwshılarda qalıplesetuǵın pánge tiykarlanǵan kompetensiya elementleri:

Kórkem -sóylew kompetensiyalar (tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan qılıw, oqıw, pikirdi jazba bayan etiw).

A2

Shıǵarmalar tiykarında islengen vidio kórinisler hám filmlardı kórip, tıńlap túsine aladı; olardıń mazmunın túsindire aladı;

Shıǵarmanıń syujetin qayta sóylep bere aladı.

Olarǵa tiykarlanıp kishi kólemlı bayan jaza aladı.

A2+

mektep kitapxanalarından qızıqlı ádebiy kitaplardı tawa alıw, olardan paydalanıw.

Kórkem tásirli oqıwda tuwrı dem alıw, pauzanıń áhmiyetin túsine aladı.

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmanıń mazmunın túsindire aladı

Kórkem shıǵarmana analiz qılıw kompetensiyası

A2

xalıq awızeki dóretpeleri, klassik, jáhán ádebiyatı dúrdanaların bir-birinen ajırata alıw.

Á.Nawayı Ómiri hám dóretpeleri haqqında qısqasha maǵluwmat «Arıslan hám qus» tımsalınıń tárbıyalıq áhmiyeti haqqında. **(2 saat).**

G.Ǵulam «Sum bala» povestinen alınǵan úzindiniń mazmunı **(2 saat).**

Unsurulmaniy Kaykawıs. Qabusnama. «Qabusnama»nıń besinshi babındaǵı «Ata-ananı húrmetlew haqqında» hám jigirma segizinshi babında «Dos tańlaw haqqında» jazǵan násiyatları.
» (2 saat)

Nasratdin Rabǵuziy. Nux Payǵambar. Qarınbay hikayatı (2 saat).

Ezoptiń tımsalları. «Tasbaqa hám búrkit», «Eki qoraz hám búrkit», «Jabayı eshkiler», «Qurbaqalar», «Eshek penen qurbaqalar» tımsalları (2 saat)

Lev Tolstoy. «Kavkaz tutqını» gúrrińinen úzindi **(2 saat)**

Mark Tven portreti “Tom Soyerdin basnan keshirgenleri” (2 saat)

6- klass (68 saat, háptesine 2 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayansh kompetensiya elementleri:

Axbarotlar menen islew kompetensiyası:

A2

kitapxanalardan qızıqlı ádebiy kitaplardı tawa alıw, olardan paydalanıw.

A2+

Mediaxabarlardan hám kitapxanalardan kerekli maǵlıwmatlardı izlep tawa alıw, olardan paydalanıw.

Ózin-ózi rawajlandırıw kompetensiyası:

A2

Turaqlı túrde mustaqıl oqıp úyreniw, ózin-ózi rawajlandırıw.

A2+

Ádebiy shıǵarmalarda súwretlengen milliy qadriyatları túsiniw.

Sociallıq belsendi puqaralıq kompetensiyası:

A2

shańaraq, mektep, máhállede bolıp atırǵan hádiyselerde belsene qatnasıw.

A2+

mektepte hám mektepden tis ádebiy baǵdardaǵı kórik -tańlawlar, jarıslarda belsene qatnasıw, átiraptaǵı insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw.

Milliy hám ulıwmamádeniy kompetensiya:

A2

Watandı súyiw, qatar-qurbıları hám basqa insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw.

A2+

ulıwmainsaniy hám milliy qádrیاتlardı húrmetlew.

Matematik sawadxanlıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyası:

A2

Kúndelikli turmısta hár túrli sıızılmalardı oqıy alıw.

A2+

hár kúni orınlanıwı tiyis jumıslardıń ápiwayı rejesin dúze alıw.

Kirisiw. (1saat).

Qaraqalpaq xalıq awızeki dóretpesinen

Qaraqalpaq xalıq awızeki ádebiyatı (1saat).

Salt-dástúr jırları. Bádik, Hájjar, Gúlapsan Muń sher qosıqları (1 saat).

Qaraqalpaq xalıq qosıqları “Aǵları”, “Qızlar úyge kir” (1 saat).

Xalıq ápsanaları haqqında túsinik. Maman biy. Erejep biy. Turım biy (2saat).

Da’stanlar haqqı’nda tu’sinik (2 saat).

«Alpamıs» dástanınan úzindi. Dástanda batırılıqtıń mártliktiń jırlanıwı. Dástan qaharmanlarınıń óz xalqın sırtqı dushpanlardan qorgawı (3saat).

«Sháriyar» dástanı dástanınan úzindi. Sháriyar menen Ánjim obrazları. Dástandaǵı joqarı adamgershilik sezimleri, tábiyattan tıs kúshlerdiń súwretleniwi (3 saat).

Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat. Qaharmanlıq dástanlar (1saat).

Oqıwshılarda qalıpsetuǵın pánge tiykarlanǵan kompetensiya elementleri:

Kórkem -sóylew kompetensiyalar (tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan qılıw, oqıw, pikirdi jazba bayan etiw).

A2

Shıǵarmalar tiykarında islengen vidio kórinisler hám filmlardı kórip, tıńlap túsinew aladı; olardıń mazmunın túsinire aladı;

Shıǵarmanıń syujetin qayta sóylep bere aladı.

Olargá tiykarlanıp kishi kólemlı bayan jaza aladı.

A2+

mektep kitapxanalarından qızıqlı ádebiy kitaplardı tawa alıw, olardan paydalanıw.

Kórkem tásirli oqıwda tuwrı dem alıw, pauzanıń áhmiyetin túsinew aladı.

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmanıń mazmunın túsinire aladı

Kórkem shıǵarmana analiz qılıw kompetensiyası

A2

xalıq awızeki dóretpeleri, klassik, jáhán ádebiyatı dúrdanaların bir-birinen ajırata alıw.

Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat. Giperbola ha’m litetota (1 saat).

Qaraqalpaq ádebiyatı tatiyxı. Asan qayǵı. «Xalıq qáytip kún kórer» (1 saat).

XVIII ásir qaraqalpaq ádebiyatı

Jiyen jıraw ómiri hám dóretpeleri, jasaǵan dáwiri haqqında «Xosh bolıń doslar», «Áy jigitle, jigitle» qosıqları (2 saat).

XIX ásir qaraqalpaq ádebiyatı

Ájiniyaz Qosıbay ulı. Ómiri haqqında maǵlıwmat. «Ellerim bardı» qosıǵı arqalı qaraqalpaq xalqınıń

pútkil dúnyağa tanılıwı. “Bozataw”poeması (3 saat).

Berdaq Ğarǵabay ulınıń ómiri haqqında maǵlıwmat. «Salıq» qosıǵı arqalı tariyxıy shınlıqtıń jırlanıwı. «Amangeldi» poemasınıń mazmunı (3 saat).

Kórkem -sóylew kompetensiyalar (tıńlap túsiniw, pikirdi awızeki bayan qılıw, oqıw, pikirdi jazba bayan etiw).

A2

Ertek hám shıǵarmalar tiykarında islengen video kórinisler hám filmlardı kórip, tıńlap túsine aladı;

naqıl, jumbaq, ertek úlgilerin oqıy aladı;

olardıń mazmunın túsindire aladı;

erteklerdiń syujetin qayta sóylep bere aladı.

A2+

Kórkem tásirli oqıwda tuwrı dem alıw, pauzanıń áhmiyetin túsine aladı.

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmanıń mazmunın túsindire aladı

Kórkem shıǵarmanı analizlew kompetensiyası

A2

Terst hám erteklerde súwretlengen waqıya-hádiyselerdi muǵallım járdeminde túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarına tán bolǵan páziyetlerdi túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarınıń kemshiliklerin tekstke súyengen jaǵdawda túsindire aladı.

XX ásir qaraqalpaq ádebiyatı

S. Májitovtıń ómiri hám dóretiwshiligi “Oqıǵan bala” gúrrińi (1 saat).

Abbaz Dabılovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Námárt jigit nege dárkar ” qosıǵı. (1 saat).

S. Nurımbetovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Perzentim”, “Miywe menen japıraq” tımsalı (1 saat).

Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat. Kórkem shıǵarmanıń teması hám tili (1 saat).

N. Dáwqaraevtıń ómiri haqqında maǵlıwmat. «Internatta» gúrrińi. (1 saat).

I. Fazılovtıń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. «Qara qoy» qosıǵı’ (1 saat).

M. Dáribaevtıń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat “Mıńlardıń biri ” povesti (1 saat).

T. Jumamuratovtıń ómiri haqqında maǵlıwmat «Qásiyetli gáwhar tas hám aqıllı shopan haqqında ertek” shıǵarması (2 saat).

Ádebiyat teoriyası. Jazba ádebiy ertek. (1 saat).

Ó. Ayjanov ómiri. «Aral qushaǵında» romanınan úzindi. (1 saat).

I. Yusupovtıń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. «Ana tilime», “Shógirme”, “Kún shıǵıs jolawshısına ” qosıqları. (2 saat).

T. Qayıpbergenovtıń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. «Qaraqalpaqnama» roman-essesı . (2 saat).

Kórkem shıǵarmanı analizlew kompetensiyası

A2

Terst hám erteklerde súwretlengen waqıya-hádiyselerdi muǵallım járdeminde túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarına tán bolǵan páziyetlerdi túsindire aladı;

Shıǵarma qaharmanlarınıń kemshiliklerin tekstke súyengen jaǵdawda túsindire aladı.

Á. Tájimuratov ómiri dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. «Sen sulıw» qosıǵı (1 saat)

U. Pirjanovtıń ómiri haqqında maǵlıwmat. «Qaraqalpaqpan» qosıǵı. (1 saat).

Sh. Seytovtıń ómiri haqqında maǵlıwmat. «Qaytarıp ber meniń Ámiwdáryamdı» qosıǵı . (1 saat).

T. Qabulovtıń ómiri haqqında maǵlıwmat «Álem ibrat alar hayal-qızlardan» qosıǵı. (1 saat).

Kún shıǵıs ǵáziynesinen
Zahridin Muxammed Babur ó'miri haqqında maǵlıwmat
“Baburnama ” shıǵarması. (1 saat).

Tuwısqan xalıqlar ádebiyatınan
Maqtımqulı. «Dáwran tabılmas» «Bolarsañ» qosıǵı. (2 saat).
Abay Qunanbay ulı ómiri haqqında maǵlıwmat. Abay Qunanbaytıń “Qara sózleri”. (1 saat).
R. Gamzatovtıń ómiri haqqında maǵlıwmat. «Balalıqtaǵı umıtilmas waqıyalar» (2 saat).
Shıǵıs Aytmatov ómiri haqqında maǵlıwmat «Aq keme» povestinen úzindi. (1 saat).
Shayır Zulfıyaxanım ómiri haqqında maǵlıwmat. “Ulım sirá urıs bolmaydı ” qosıǵı. (1 saat).
Muhammad Yusup ómiri haqqında maǵlıwmat.«Watanım» qosıǵı (1 saat).

7-klas (68 saat, haptesine 2 saat)

Oqıwshılarda qalıplesetuǵın tayanısh kompetensiya elementleri:

Axborotlar menen islew kompetensiyasi

A2

mediaxabarlardan kerekli maǵlıwmatlardı izlep tawa alıw, saralaw, saqlaw, olardan paydalana alıw.

A2+

mediaxabarlardan kerekli maǵlıwmatlardı izlep tawa alıw, saralaw, saqlaw, olardan paydalana alıw. Olardıń xawıpsızlıǵın támiyinlew.

Ózin ózi rawajlandiriw kompetensiyasi

A2

Turaqlı túrde óz-ózin ruwxıy, intellektual rawajlandiriw,erkin oqıp-úyreniw.

A2+

Turaqlı túrde óz-ózin ruwxıy, intellektual rawajlandiriw,erkin oqıp-úyreniw arqalı óz háreketlerin bahalap barıw.

Sociallıq belsendi puqaralıq kompetensiyasi

A2

shańaraq, mektep, máhállede bolıp atırǵan hádiyselerde belsene qatnasıw.

A2+

mektepte hám mektepden tis ádebiy baǵdardaǵı kórik -tańlawlar, jarıslarda belsene qatnasıw, átiraptaǵı insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw.

Milliy hám ulıwmamádeniy kompetensiya:

A2

Watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli, ulıwmainsanıy hám milliy qádiriyatlarǵa boysınıw, kórkem shıǵarmalardı túsiniw, azada kiyiniw.

A2+

Watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli, ulıwmainsanıy hám milliy qádiriyatlarǵa boysınıw, kórkem shıǵarmalardı túsiniw, azada kiyiniw, salamat turmıs tárizine ámel qılıw.

Matematik sawadxanlıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyasi:

A2

Kúndelikli turmısta hár túrli sızılmalardı oqıy alıw.

A2+

hár kúni orınlanıwı tiyis jumıslardıń ápiwayı rejesin dúze alıw.

Kirisiw. Ádebiyat tariyxı hám folklorı haqqında túsiniq. (1 saat).

Qaraqalpaq folklorı. Xalıq awızeki dóretpeleri hám olardıń atqarıwshıları. Qaraqalpaq folklorınıń túrleri hám izertleniwi (1 saat)

Aytıslar. Qız hám jigitle aytısınıń ózine tán ózgeshelikleri. Juwap aytıslar. (1 saat)

Ádebiyat teoryasınan maǵluwmat: Mifologiyalıq hám fantastikalıq, romantikalıq hám realistlik súwretlewler haqqında (1 saat)

Dástanlar haqqında túsiniq. (1 saat)

«Edige» dástanı. Dástannıń teması hám kórkemlik ózgeshelikleri. Edige, Sátemir, Nuratdin obrazları (2 saat)

«Qırq qız» dástanı. Dástannıń mazmunı.. Dástandaǵı Sárbinaz, Arıslan, Altınay, Otbasqan obrazlarına sıpatlama. (2 saat)

Jazba ádebiyat haqqında túsiniq. Erte dáwirdegi ádebiyat Enisey jazıwları. Qulteginniń húrmetine ornatılǵan «Kishi jazıw» (2 saat)

Qıpshaqlar sózligi «Kodekus – Kumanikus» (1 saat)

«Qorqıt ata estelikleri» Qobızdıń payda bolıwı (1 saat)

Avesto. Oǵuznama (2 saat)

Xoja Axmet Yassawiy hám onıń dóretiwshiligi. (1 saat)

Ádebiyat teoryasınan maǵluwmat: Másnawiy hám rubayı haqqında túsiniq. (2saat)

Sulayman Baqirganiy (1 saat)

Yusup Has Hajib ómiri hám dóretiwshiligi. «Qutadǵu bilig» («Baxıtqa baslawısh bilim») shıǵarması (2 saat)

Maxmud Qashqariydiń dóretiwshiligi (1 saat)

Axmed Yugnakiy ómiri hám dástanındaǵı didaktikalıq oyları. «Haqiyqatlar sıylıǵı» («Xibat-ul xaqoyıq») shıǵarması (2 saat)

Kayqawistiń dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat Qabusnama. «Amanattı saqlaw haqqında»ǵı bólimleri (2 saat)

«Qaliyla hám Dimna» kitabında haywanatlar obrazı (1 saat)

Xorezmiy. Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat (1 saat)

Qaraqalpaq ádebiyatınıń payda bolıwı. (1 saat).

Tariyxıy tolǵawlar. «Ormambet biy ólgen kún» tolǵawınan úzindi. (1 saat).

Noǵaylı zamanınıń jıraw-shayırları. Soppaslı Sıpıra jıraw (XIV ásir) Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. (1 saat).

Asan qayǵı (XV ásir) Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat hám onıń tolǵawları (1 saat).

Dospanbet jıraw (XVI ásir). Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. «Kún qayda?» tolǵawınıń mazmunı (1 saat).

XVII-XVIII ásirdegi qaraqalpaq ádebiyatı

Múyten jıraw. (XVII ásir) Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat hám onıń tolǵawlarında tereń filosofiyalıq oy, óz zamanına bolǵan kóz-qarasınıń ayqın beriliwi. (1 saat).

Ádebiyat teoryasınan maǵluwmat: Syujet hám onıń elementleri. (1 saat).

Jiyen jıraw Amanlıq ulı «Posqan el» tolǵawı. (1 saat).

Islam dini arqalı taralǵan ádebiyat. Quran (1 saat).

Imam al Buxariy – hádis iliminiń danıshpanı (1 saat).

Hádiste adamgershilik qásiyetlerdiń jámlesiwı. (1 saat).

Shıǵıs ádebiyatı úlgileri

Saadiy Sheraziy. Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. “Gulistan” shıǵarması (2 saat).
Ábu Rayxan Beruniy. Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. «Ótmish áwladlardan qalǵan estelikler» kitabı (2 saat).

Zamaxshariy dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. (2 saat).

Parsı - tájik ádebiyatı úlgileri

Abilqasım Ferdawsiy. Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. «Shaxnama» kitabınıń jazılıw sebepleri. (2 saat).

Omar Hayyam. Dóretiwshiligi haqqında qısqasha maǵluwmat. (2 saat).

8-klasi

(68 saat, háptesine 2 saattan)

Oqıwshılarda qáılestiriletuǵın tayanış kompetensiya elementleri:

Xabarlar menen islew kompetensiyasi

A2

Tayar materiallardan (kitap, ǵalaba xabar quralları, internet, sózlik, (audio-video jazıw), telefon, kompyuter, elektron pochta h.t.b.) paydalana alıw, olardaǵı materiallarǵa sanalı pikir bildiriw, juwmaqlaw, olardan órnek alıw, kúndelikli turmısında qollana biliw.

A2+

Tayar materiallardan (kitap, ǵalaba xabar quralları, internet, sózlik, (audio-video jazıw), telefon, kompyuter, elektron pochta h.t.b.) paydalana alıw, olardaǵı materiallarǵa sanalı pikir bildiriw, juwmaqlaw, olardan órnek alıw, kúndelikli turmısında qollana biliw, kerekli bolǵan xabarlardı izlep tabıw, qayta islew, saqlaw, qáwipsizligin támiyinlew hám paydalaniwda media-mádeniyatqa ámel qiliw.

Ózin-ázi rawajlandırıw kompetensiyasi

A2

shaxs sıpatında ma’naviy, ruwhiy hám intellektual kamalatqa jetisiwin turmıslıq zárúrlikke aylandıra alıw;

kórkem shıǵarmalardan tásirlenip milliy hám umuwmainسانیлық qádriyatlardı qásterlew, olarǵa ámel qiliw;

ádebiy kitaplardı kúndelikli oqıw hám úyreniw, ibrat alıw;

óz háreketin, pikir-usınıslarǵa sın kóz-qarasta qaray alıw, ózin basqara alıw, awızeki hám jazba tekstlerdiń mazmunına tuwrı baha bere alıw.

A2+

ábediy, publitsistik, ilimiy, pán hám texnika, sanaat hám basqalarǵa baylanıslı kitaplardı kúndelikli oqıw, úyreniw, juwmaq shıǵarıw, kerek jerinde olardan óz pikiriniń daliyli sıpatında ámeliyatda paydalana alıw;

Social belsendi puqaralıq kompetensiyasi

A2

jámiiyette bolıp atırǵan waqıya-hádiyselerge qatnaslı ekenligin seziniwi;
mektepte hám mektepten tıs ádebiy keshelerge (túli temadaǵı kórk -tańlawlar, jarıslar h.t.b.) belsene qatnasıw, átirapındaǵı insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw;

kórkem shıǵarmalarda qatnasatuǵın qahraman hám personajlardıń sociallıq kelip shıǵıwı, puqaralıq, insaniylik hám basqa da wazıypa hám huqıqların orınlawdaǵı ózine tánligi (hadal, hújdanli, jankuyer,) qarap pikir júrgiziw.

A2+

Kórkem shıǵarmalarda sáwlelenetuǵın adamgershilik páziyetler, sonday-aq kórkem shıǵarma úlgilerin ańlay alıw, seziniw hám basqalarǵa jetkeriwge háreket etiw

Milliy hám umummadaniy kompetensiya

A2

Kórkem shıǵarmada, sanaatta sáwlelengen watandı súyiwshilik, insaniyılıq ideyalardı, adamgershilik hám milliy qádrیاتlardıń suwretleniwindegi ózine tán ózgeshelikti ańlaw, olardan tásirleniw, olardaǵı gózzallıqtan úlgi alıwǵa, jawızlıqtan ǵázepleniwge háreket etiw;

A2+

Kórkem shıǵarmalarda sáwlelenetuǵın tarixiy, ruwxıy hám mádaniy waqıyalar áhmiyetin durıs túsiniw, analiz etiw, olardıń estetikalıq táreplerin ańlay alıw hám túsendirip bere alıw.

Matematikalıq sawatxanlık, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hámde paydalanıw kompetensiyası

A2

anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke, shańaraq, kásiplik hám ekeonomikalıq jobalardı dúze alıw;

jeke, sociyallıq hám ekonomikalıq mánasibetlerde esap-kitap penen is júrgize alıw;

Kúndelik turmısta túrli formula, model, sızıw, grafikalıq hám diagrammalardı oqıw alıw hám onnan paydalana olıw;

A2+

insan miynetin jeñillastıratuǵın, miynet ónimliliǵın arttıratuǵın hám qolay jaǵdaylarǵa alıp keletuǵın pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hámde paydalanıw.

Kirisiw (1 saat).

“Bozuǵlan” dástanı. Dástan haqqında túsnik. (3 saat)

«Máspatsha» dástanı. Dástan haqqında túsnik. (3 saat)

Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat. Liro-epikalıq janrlar haqqında túsinik. (1 saat)

XIX ásirdegi qaraqalpaq ádebiyatına sıpatlama. Jergilikli mekteplerdegi tálim. (1 saat)

Kúnxoja Ibrayım ulnıń ómiri hám dóretpeleri. “El menen”, “Aq qamıs”, , «Jaylawım» qosıqları.

Shayırdın «Nege kerek» qosıǵınıń ideyalıq mazmunı (2 saat)

Ájiniyaz Qosıbay uldın ómiri hám dóretpeleri. «Jaqsı», «Dáwrän bolmadı», “Ayrılsa” qosıqları.

Ájiniyaz benen Qız Meñeshtin aytısı. Qosımsha: K. Sultanov «Ájiniyaz» romanı. (2 saat)

Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat. Lirikalıq qaharman haqqında túsinik (1 saat)

Berdaq Ǵarǵabay ulı . «Qashan ráhátlanadursañ», “Búlbul”, qosıqları. Berdaq dóretywshiliginde «Izler edim», qosıǵınıń áhmiyeti.

Shayırdın «Aydoc baba» poemasınıń tariyxıy derekleri. (3 saat)

Ótesh Alshınbay ulı. Ótesh-satirik shayı. «Asarman», «Bolar», «Sáwmeymen» qosıqları.

«Gúlziyba», «Otti dúnyadan» shıǵarması (2 saat)

Gúlmurat shayırdın ómiri hám dóretywshiligi. «Qayda baraman», «Qayrawda jalǵız ǵaz» qosıqlarınıń mazmunı. Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat . Simvolikalıq lirika tuwralı túsinik (2 saat)

Sarıbay shayırdın ómiri hám dóretywshiligi. «Jarǵanat penen aytısıw», «Shımshıq penen aytısıw» tımsallıq shıǵarmaları. (2 saat)

XIX ásirdegi aqırı XX ásirdegi basındaǵı qaraqalpaq ádebiyatı

Omar Súyirbek ulı. Shayırdın ómiri hám dóretywshiligi. «Ayırsha», «Yelim», «Ne payda» qosıqları. (2 saat)

Xalıq kitapları hám qıssaxanlıq óneri (1 saat)

«Gárip-ashıq» hám «Góruǵlı» dástanlarınıń xalıq kitaplarına aylanǵan nusqaları. (4 saat)

Shayırlar aytısı. Kerderi Abıwbákir menen Qulimbet shayırdıń aytısı (2 saat).

A.Muwsaev . “Táriyip” ,“Qayda” qosıqları (1 saat).

N.Dáwqaraev. «Alpamıs»draması.Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat: Drama haqqında túsiniq (2 saat).

Abbaz Dabilovtıń “Bahadır” dástanı (2 saat).

Sadıq Nurımbetovtıń “Berdaq ” poeması (2 saat).

Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat: Poema haqqında túsiniq (1 saat).

XX ásirdegi qaraqalpaq ádebiyatı

I.Yusupovtıń dóretiwshili. “Aral elegiyaları” qosıǵı. “Búlbúl uyası” poeması (2 saat).

T.Qayıpbergenov. “Isiń ózindey emes”gúrrińi.“Mehirliliktiń kelbeti” ocherki (2saat).

Kúnshıǵıs ádebiyatınan

Alisher Nawayı. “Xamsa”ǵa kirgen 5 dástannıń uluwma mazmunı. “Farxad - Shiyrin” dástanı (3 saat).

Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat: Gázzel, muxammes, rubayı haqqında túsiniq (1 saat).

A.Aripov “Ne ushın súyemen Ózbekistandı”, “Dúnyanı qızǵanba”, “İltimas”, “As hám tas” shıǵarmaları (1 saat).

Dúnya ádebiyatınan Shota Rustaveli “Jolbarıs terisin jamılǵan palwan” shıǵarması (2 saat).

9- klass (68 saat, háptesine 2 saattan)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementleri:

Xabarlar menen islew kompetensiyası

A2

Tayar materiallardan (kitap, ǵalaba xabar quralları, internet, sózlik, (audio-video jazıw), telefon, kompyuter, elektron pochta h.t.b.) paydalana alıw, olardaǵı materiallarǵa sanalı pikir bildiriw, juwmaqlaw, olardan órnek alıw, kúndelikli turmısında qollana biliw.

A2+

Tayar materiallardan (kitap, ǵalaba xabar quralları, internet, sózlik, (audio-video jazıw), telefon, kompyuter, elektron pochta h.t.b.) paydalana alıw, olardaǵı materiallarǵa sanalı pikir bildiriw, juwmaqlaw, olardan órnek alıw, kúndelikli turmısında qollana biliw, kerekli bolǵan xabarlardı izlep tabıw, qayta islew, saqlaw, qawipsizligin támiyinlew hám paydalaniwda media-mádeniyatqa ámel qiliw.

Ózin-ázi rawajlandırıw kompetensiyası

A2

shaxs sıpatında ma’naviy, ruwhiy hám intellektual kamalatqa jetisiwin turmıshıq zárúrlikke aylandıra alıw;

kórkem shıǵarmalardan tásirlenip milliy hám umuwmainسانیлық qádriyatlardı qásterlew, olarǵa ámel qiliw;

ádebiy kitaplardı kúndelikli oqıw hám úyreniw, ibrat alıw;

óz háreketin, pikir-usınıslarǵa sın kóz-qarasta qaray alıw, ózin basqara alıw, awızeki hám jazba tekstlerdiń mazmunına tuwrı baha bere alıw.

A2+

ábediy, publitsistik, ilimiy, pán hám texnika, sanaat hám basqalarǵa baylanıslı kitaplardı kúndelikli oqıw, úyrenıw, juwmaq shıǵarıw, kerek jerinde olardan óz pikiriniń daliyli sıpatında ámeliyatda paydalana alıw;

Social belsendi puqaralıq kompetensiyasi

A2

jámiiyette bolıp atırǵan waqıya-hádiyselerge qatnaslı ekenligin seziniwi;
mektepte hám mektepten tıs ádebiy keshelerge (túli temadaǵı kórk -tańlawlar, jarıslar h.t.b.) belsene qatnasıw, átirapındaǵı insanlar menen jaqsı qarım-qatnasta bolıw;

kórkem shıǵarmalarda qatnasatuǵın qahraman hám personajlardıń sociallıq kelip shıǵıwı, puqaralıq, insaniylyq hám basqa da wazıypa hám huqıqların orınlawdaǵı ózine tánligi (hadal, hújdanli, jankuyer,) qarap pikir júrgiziw.

A2+

Kórkem shıǵarmalarda sáwlelenetuǵın adamgershilik páziyetler, sonday-aq kórkem shıǵarma úlgilerin ańlay alıw, seziniw hám basqalarǵa jetkeriwge háreket etiw

Milliy hám umummadaniy kompetensiya

A2

Kórkem shıǵarmada, sanaatta sáwlelengen watandı súyiwshilik, insaniylyq ideyalardı, adamgershilik hám milliy qádriyatlardıń suwretleniwindegi ózine tán ózgeshelikti ańlaw, olardan tásirleniw, olardaǵı gózzallıqtan úlgi alıwǵa, jawızlıqtan gázepleniwge háreket etiw;

A2+

Kórkem shıǵarmalarda sáwlelenetuǵın tarixiy, ruwxıy hám mádaniy waqıyalar áhmiyetin durıs túsiniw, analiz etiw, olardıń estetikalıq táreplerin ańlay alıw hám túsindirip bere alıw.

Matematikalıq sawatxanlik, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hámde paydalanıw kompetensiyasi

A2

anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke, shańaraq, kásiplik hám ekeonomikalıq jobalardı dúze alıw;

jeke, sociyallıq hám ekonomikalıq mánasibetlerde esap-kitap penen is júrgize alıw;

Kúndelik turmısta túrli formula, model, sızıw, grafikalıq hám diagrammalardı oqıw alıw hám onnan paydalana olıw;

A2+

insan miynetin jeńillastıratuǵın, miynet ónimliligin arttıratuǵın hám qolay jaǵdaylarǵa alıp keletuǵın pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hámde paydalanıw.

Kirisiw. XIX ásirdeń aqırı XX ásirdeń baslarında qaraqalpaq xalqınıń tariyxında júz bergen bir qatar waqıyalar . **(1 saat)**

Ámet Shamuratovtıń ómiri hám dóretiwshilik joli haqqında túsinik. “Qırq qız” piasası Gulayım, Otbasqan, Arıslan, Sárbinaz, Allayar, Surtaysha obrazları. **(2 saat)**

J. Aymurzaevtıń ómiri hám dóretiwshiligi. Uris jillarındaǵı shıǵarmaları. «Ulım tıńla», «Tıńlańızlar» qosıqları. «Qıdırbay Sayıpov» poeması. Dramalıq shıǵarmaları **(2 saat)**

K. Sultanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Ájiniyaz” romanında shayır obrazınıń jasalıwı. **(2 saat)**

Ǵ. Seytnazarovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. «Atpas bolar Aqqudı», «Qıs kórinisi»,

shıǵarmaları. **(2 saat).**

Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat Sonetler, satiralıq qosıq hám tımsal janrları **(1 saat).**

T.Seytjanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi «Ózbekistansań», «Ana - jer», «Dostıma», «Oyın», «Ómir beriledi bir ret», «Adamlar bar» qosıqları **(2 saat).**

A. Bekimbetovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. «Awır sınaqlar», povesti **(2 saat).**

T. Jumamuratovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. Onıń lirikası, sonetleri, yumor, satiralıq qosıqları.«Ton menen tóbeles» qosıǵı. **(2 saat).**

B.Qayıpnazarovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Kók emen” balladası. Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat : Ballada haqqında tu`sinik **(2 saat).**

I.Yusupovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Ayt sen, Ájiniyazdıń qosıqlarınan ”, “Seksewil”, “Kegeyli”, “Qara tal”, “Tırnalar ”, “Mustaqıllıq maydanınan ótkende” qosıqları. «Tumaris» poeması. Massagetler qıssası. **(3 saat).**

T. Qayıpbergenovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Qaraqalpaq dástanı” trilogiyası. Murat shayıq, Maman biy, Aydos baba, Qumar ana, Mırjıq, Begis, Ernazar obrazlarına sıpatlama“Qaraqalpaq dástanı” trilogiyası.“Maman biy” ápsanası **(3 saat).**

T. Mátmuratovtıń ómiri hám dóretiwshiligi.k. «Súyenedi adam adamǵa», “Kókke quyash qalsın jerde jaqsılıq” shıǵarması. “Juldızım meniń” lıro-epikalıq poeması. Ádebiyat teoriyasınan maǵluwmat: Lıro-epikalıq poema haqqında tu`sinik **(2 saat).**

K. Raxmanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Tazadan kelgen oqıwshi” poemasi. **(1 saat).**

M.Seytniyazovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. «Men bir jolawshıman», «Haqıyqatlıq qayda bolsa», «Ámiw menen sırlasıw» degen shıǵarmalarınıń ideyalıq mazmunı **(1 saat).**

Sh. Seytovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Qıyal ataıwı” poemasınıń úzindi. Lirikalıq hám prozalıq shıǵarmaları “Kóp edi ketken tırnalar”, “Xalqabad” romanı **(2 saat).**

K. Mámbetovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Shaqasında emes, tamırında” povesti. **(2 saat).**

G.Esemuratova ómiri hám dóretiwshiligi. “Dúwdendegi dápter”povesti. «Birınshi fatefon», «Kók shayı kóylegim», «Júziw jarısı» **(2 saat).**

T. Qabulovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. Namalı qosıqları. «Assalawma áleykum», «Kel jayhunıń boylarına». «Ashkóz» ertegi **(1 saat).**

S. Niyetullaevtıń ómiri hám dóretiwshiligi. Xalqım meniń ”, “Jamanlıǵı, qıyaneti qurısın”, “Eń bolmasa bir jaqsılıq etińler” shıǵarmaları. **(1 saat).**

O. Abdiraxmanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. «Aral», «Appaq diywal aldında» esseleri . “Duzli tozań”.” Qaraqalpaqtıń nesi bar”. **(1 saat)**

Ádebiyat teoriyasınan maǵlıwmat: Puplicistikalıq esse haqqında túsinek **(1 saat)**

J.Izbasanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. «Tuwılǵan jer táriypi» qosıǵı. **(1 saat)**

K.Karimovtıń ómiri, dóretiwshiligi «Áyledi», «Nalınba», «Xalıqtan asqan dana joq» qosıqları. **(1 saat)**

M.Nızanovtıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Ákeniń húrmeti” satiralıq gúrrińı **(1 saat)**

X. Dáwletnazarovtńń ómiri hám dóretiwshiligi. “Iyesiz jurtt” poemasınıń úzindi. (1 saat)

N. Tóreshovanıń ómiri hám dóretiwshiligi. “Qaraqalpaqstanım meniń”, “Ana tilim” qosıqlar’ı. (1 saat)

B. Genjemuratovtńń ómiri, dóretiwshiligi. «Qarızım kóp», «Shıǵısta oyanbaqta dáw uǵlan Turan» qosıqları (1 saat)

Fredrix Shiller. «Qolǵap» shıǵarması (1 saat)

S. Esenin. Watan haqqında qosıqlar. “Parsı namaları” qosıqlar dúrkini (1 saat)

Muwsa Tashmammed ulı Aybektiń ómiri hám dóretiwshiligi. “Nawayı” romanı (1 saat)

Sh. Aytmatovtńń “Jamila” povesti (1 saat)

Y. Vahidovtńń ómiri, dóretiwshiligi. “Sóngen juldız lar”, “Qosıq hám shaxmat”, “Adam hám waqıt” qosıqları. (1 saat)

Ǵárezsizlik dáwirindegi ádebiyat. Ǵárezsizlik temasınıń kórkem ádebiyatta sáwleleniwı. Kórkem ádebiyattıń rawajlanıwı. (1 saat)

11-klass QARAQALPAQ ÁDEBIYATI. (68 saat, háptesine 2 saat)

1-tema. Kirisiw. Ádebiyat – ruwxıy jetiklikke jeteklewshi qural (1 saat)

Kórkem ádebiyat insan ómirindegi tiykarǵı qural ekenligi. Insannıń eń jaqsı páziyetlerge iye bolıwı, ǵárezsiz, erkin shaxs sıpatında qalıpsiwinde, ózin-ózi tárbiyalawında ádebiyattıń áhmiyeti.

I. Ádebiyat tariyxı (26 saat)

2-4-tema. “Avesto” (3 saat)

“Avesto”nıń muqaddes kitap ekenligi.

Shıǵarmada dúnya ilm-páni filosofiyası, mánáwiyatı va mádeniyatınıń 30 ásir burınǵı úlgileriniń jámlengenligi Zardusht haqqında maǵlıwmat.

Mıynette álemdi de adamdı da bezeytuǵın neler ekenligin kórsete alıwı hám olardıń búgingi kúnde de insan ushın áhmiyetli ekenligi. Insan ádep-ikramı onıń háreketleriniń nátiyesinen, jaqsı yaqı jamanlıǵı óz ómiriniń kepilligi deregi ekenliginiń beriliwi.

5-7-tema. Nasriddin Rabǵuziy. “Qissai Rabǵuziy” miyneti (3 saat)

“Qissai Rabǵuziy” shıǵarmasında avtobiografiyalıq maǵlıwmatlar. Onıń payǵambarlar haqqında qıssalardan ibarat ekenligi. “Quran” syujetleri hám hádisler, ideyalardıń dóretiwshilik penen dawam etiwı. Onda xalıq awızeki ádebiyatınıń tásiiri..

8-10-tema. Mahmud Qashǵariy (3 saat)

Mahmud Koshǵariydiń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. “Devonu luǵotit-turk”da miynetinde kórkemlik penen bayanlanıwı. Olardıń jaratılıwı, janrı, mazmunı, ondaǵı qosıqlar.

11-13-tema. Sulayman Baqırǵaniy. (3 saat)

Sulayman Baqırǵaniydiń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. “Baqırǵanıy kitabı”. Hikmetleriniń insan ómirine tuwrı baǵdar beriwdegi áhmiyeti

Baqlaw jumısı. Shıǵarma jumısı hám onı talqılaw (2 saat)

Óz betinshe oqıǵan shıǵarmalar boyınsha sáwbetlesiw (1 saat)

Tákirarlaw (1 saat)

14-18-tema. Berdaq Ǵarǵabay ulı (5 saat)

Shayırdıń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında maǵlıwmat. Tariyxıy shıǵarmaları. Aqlı násiyat qosıqlarınıń tálim-tárbiya beriwdegi áhmiyeti Shayırdıń ádebiy miyrasınıń qaraqalpaq ádebiyatında tutqan ornı

19-20-tema. Ótesh Alshınbay ulı (2 saat).

Shayırdın ómiri hám doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Shayırdın jámiyetlik turmısqa kóz qarası. Shayır qosıqlarında hayal-qızlardın mártlikke azatlıqqa shaqırıwshı ideyalardıń beriliwi. Tili hám kórkemligi

21-22-tema. Omar Súyirbek ulı (2 saat).

Shayırdın ómiri hám doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Omar shıǵarmalarında xalıq turmısının súwretleniwi. Qosıqların kórkemligi

Baqlaw jumısı. Shıǵarma jumısı hám onı talqılaw (2 saat)

Óz betinshe oqılǵan shıǵarmalar haqqında sáwbetlesiw. (1 saat)

Tákirarlaw (1 saat)

23-26-tema. Qasım Áwezov hám S.Xojaniyazov (4 saat).

Dramaturglerdin ómiri hám doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Qaraqalpaq dramaturgiyasına qosqan úlesi. “Súymegenge súykenbe” komediyası.

II. XX ásir qaraqalpaq ádebiyatı (12 saat)

27-28-tema. Ismayıl Qurbanbaev (2 saat)

Jazıwshının ómiri hám doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Shıǵarmaların tematikası, turmıs haqıyqatlıǵının sáwleleniwi. «Tanıslar» satıralıq, «Qırq qız» kino povestleri

29-32-tema. Ibrayım Yusupov (4 saat)

Shayırdın doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Poemaların tematikası Shayırdın “Ájiniyaz” librettosı. Qaraqalpaq ádebiyatında ullıq tımsalı bolǵan ádebiy miyrası.

33-36-tema. Tólepbergen Qayıpbergenov (4 saat)

Jazıwshının doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Romanların tematikasın keńligi. Jazıwshının shıǵarmaların qaraqalpaq ádebiyatın rawajlanıwında áhmiyeti.

37-38-tema. Sarıǵúl Bahadirova. (2 saat)

Jazıwshının ómiri hám doretıwshılıgı haqqında maǵlıwmat. Onın miynetlerinde turmıs haqıyqatlıǵının súwretleniwi «Keshikken soldat», «Hayallar», «Tumaris hám Kir» roman hám povestleri. Ilimiy miynetleri.

I. Ğárezsizlik dáwirindegi ádebiyat (6 saat)

XX asir qaraqalpaq ádebiyatı óz ishine xalqımızdın ózine tán bolǵan milliy úrp-ádetleri, tákirarlanbas mádeniyatı hám xalıqtın turmısın keń túrde qamtıy alıwı. Bul dáwirdegi ádebiyatta xalıqtın kúndelikli turmıs penen oy-sezim, kewil keshirmeleri tereń súwretlengenligi, zamanagóy temalar hám turmıs mashqalaların ádebiyatta óz sáwleleniwın tabıwı.

39-40-tema. Ğárezsizlik dáwiri lirikası (2 saat)

Ğárezsizlik dáwirindegi qaraqalpaq ádebiyatında usı dáwirge tiyisli jetiskenlikler hám kemshilikler. Qaraqalpaq ádebiyatın dúnıya júzi ádebiyatların bir bólimine aylanganlıǵı, lirikasını tematikalıq teńligi hám ráń-báreńligi. Onda xalqımızdın birligi milliy ózgeshelikleri, búgingi kúndegi arız-ármanların sáwleleniwinde basqa xalıqlar menen óz-ara baylanısqıta ámelge asırılıp atırǵanlıǵı.

Qaraqalpaq lirikasında jańa janrlıq ózgeshelikler, jańa usıllardıń payda bolıwı. Olarda insan qalbınıń názik sezimleri tuwılǵan jerge súyispenshilik penen ózin usı tutas bir álemnıń bólegi sıpatında súwretlew.

Baqlaw jumısı. Shıǵarma jumısı hám onı talqılaw (2 saat)

Óz betinshe oqılǵan shıǵarmalar boyınsha sáwbetlesiw (1 saat)

Tákirarlaw (1 saat)

41-42-tema. Gárezsizlik dáwirindegi proza (2 saat)

XX-ásir qaraqalpaq ádebiyatında prozanıń rawajlanıwı. Ádebiy processti qurawshı dóretiwshi-kórkem shıǵarma oqıwshınıń óz-ara múnásibetleriniń aktivlesiwi. Jáhán ádebiyatı úlğileri xalıq awız eki ádebiyatı hám klassik ádebiyat úlğileri házirgi qaraqalpaq ádebiyatın háreketke keltiriwshi faktorlar ekenligi. Ádebiyattıń milliy ózgesheligimizdi saqlaǵan halda unamlı ham unamsız obrazlar emes pútin quramalı bolǵan insan obrazın jarata alıw, onda insańǵa, watanǵa hám tuwılǵan jerge muxabbat sezimleriniń eń áhmiyetli principler ekenligi.

Házirgi qaraqalpaq prozasınıń rawajlanıwında jas jazıwshılardıń shıǵarmaları. Prozada insan ruwxıy dúnyasın jańasha kóz-qarastan túsiniwge umtılıwdıń júzege keliwi.

43-44-tema. Gárezsizlik dáwiri dramaturgiyası (2 saat)

Házirgi qaraqalpaq dramaturgiyasınıń jáhán hám milliy dramaturgiyamızdıń eń jaqsı dástúrlerin dawam etip kiyatırǵanlıǵı.

Házirgi qaraqalpaq ádebiyat processte o'mirdi, ortalıqtı salıstırmalı tamamlanǵan ideologiyalıq bahalangan kesimlerde emes, bálkim dawam etip atırǵan proces sıpatında sáwlelendiriw principiniń jetekshilik etiwı. Házirgi qaraqalpaq ádebiyatına tán bolǵan estetikalıq princip, ádebiyattıń bas predmeti bolǵan insandı tek ǵana unamlı yamasa unamsız kóz-qarastan emes onı pútin tutas alǵan halda súwretlewden ibarat ekenligin. Házirgi qaraqalpaq ádebiyatında kitap oqıwshıǵa tek ǵana juwmaqlanǵan tárizdegi tayar ideya emes al talqılanıw arqalı ómirde ózine kerekli juwmaqlar alıwǵa bolatuǵın shıǵarmalar zárúr boladı.

I. Tuwısqan xalıqlar ádebiyatı (7 saat)

45-46-tema. Shayx Saadiy (2 saat)

Shayx Saadiydıń ómiri hám dóretiwshiligi «Gúlistan» shıǵarması. Shayır hikmetlerinde sabır qanaat, insańǵa tán bolǵan jaqsı hám jaman páziyetler, sóylesiw, awqatlanıw ádebi sıyaqlı ádetlerdiń óz kórinisin tabıwı.

47-49-tema. Maqtumqulı (3 saat)

Maqtumqulınıń túrkmen ádebiyatında tutqan ornı. Shayırdıń didaktikalıq qosıqlarınıń búgingi jaslarımızdı ádep ikramlılıqqa tárbiyalawdaǵı ornı.

Juwmaq

XX ásir qaraqalpaq ádebiyatınıń estetikalıq jetiskenlik hám kemshilikleri. Ásirler dawamında saqlanıw kiyatırǵan qaraqalpaq ádebiyatınıń búgingi XXI ásirdegi rawajlanıw jolı, ózine tán ózgeshelikleri menen dúnya júzi ádebiyatında tutqan ornı.
